

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ และ พระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้น กำหนดให้จัดตั้ง ธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นเป็นองค์กฤษฎิระ ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของธนาคารกลาง โดยรับมอบกิจการของสำนักงานธนาคารชาติไทยมาดำเนินการทั้งหมด พร้อมทั้งรับมอบงานที่เกี่ยวข้องกับธนบัตร ซึ่งเดิมเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลังด้วย ประกอบธุรกิจได้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นต้นไป กำหนดให้มี ๒ ฝ่ายหลัก ดังนี้

ทุนสำรองฝ่ายการธนาคาร

เปรียบเป็นทุนสำรองเืองที่ ๒

1. ฝ่ายออกบัตรธนาคาร ทำหน้าที่ในกิจการเกี่ยวกับธนบัตร โดยรับมอบงานจาก "กองเงินตรา กรมคลัง กระทรวงการคลัง" พร้อมรับมอบ "ทุนสำรอง" ที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๔๗๑ มาเป็น "ทุนสำรองเงินตรา" ในฝ่ายออกบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย
2. ฝ่ายการธนาคาร ทำหน้าที่ในการประกอบธุรกิจประเภทที่เพิ่งเป็นงานธนาคารกลาง โดยรับมอบกิจการของส่วนราชการ "กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง" และ "กรมคลัง กระทรวงการคลัง" บางส่วน

ตั้งทุนสำรองที่ ๒ ฝ่ายการธนาคาร

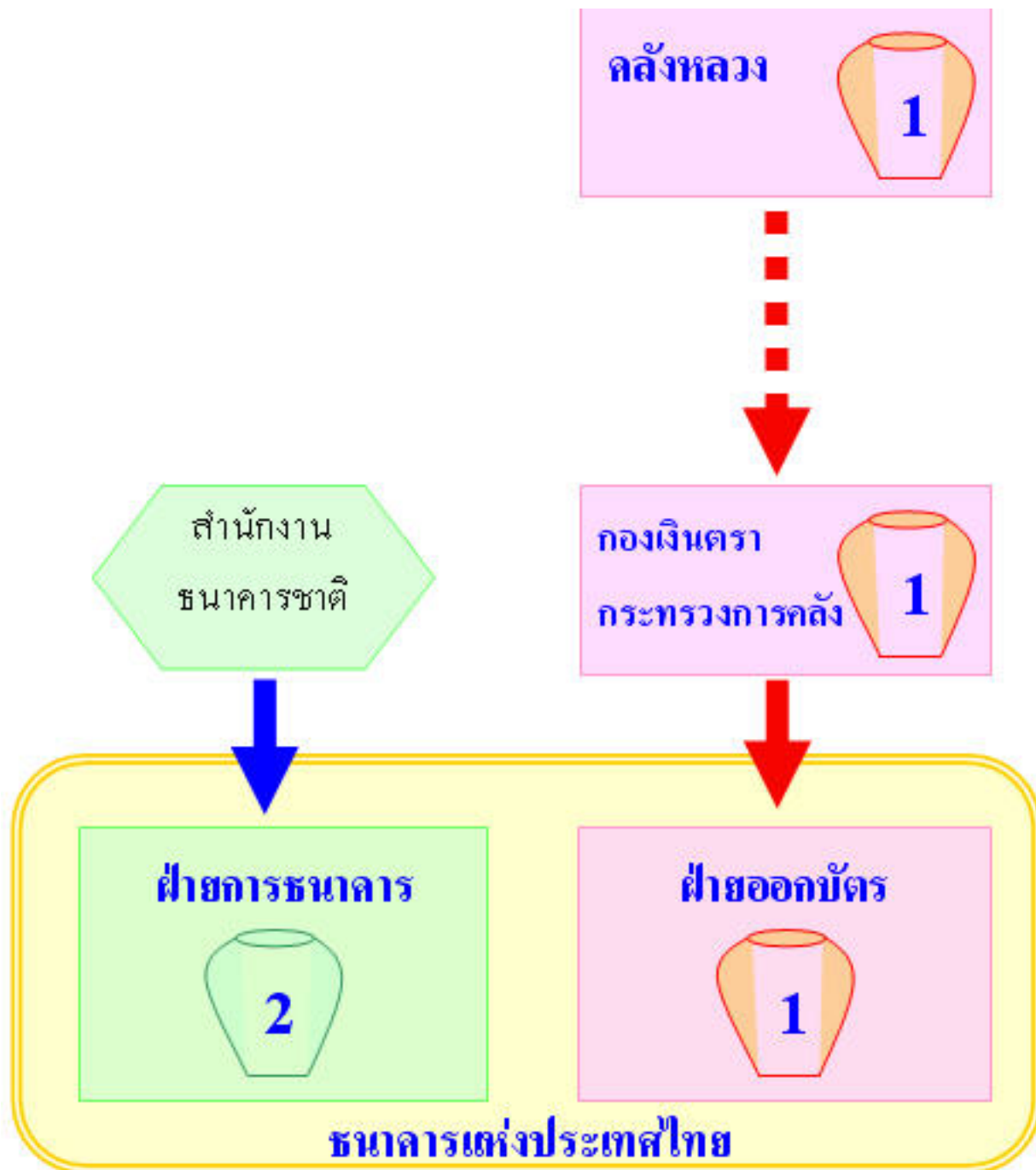
ผลของกฎหมายทั้ง ๒ ฉบับนี้ทำให้ประเทศไทยมีทุนสำรองถึง ๒ กอง คือ

๑. **ทุนสำรองเดิม** เป็นทุนสำรองกองแรก เกิดขึ้นตั้งแต่โบราณกาลที่บูรพมหากษัตริย์ทรงไม่ประมาทในเหตุการณ์บ้านเมือง จึงทรงกันพระราชทรัพย์ในคลังหลวงเก็บสะสมไว้ใช้ในยามคับขัน โดยมีให้ปะปนกับพระราชทรัพย์อื่น ดังเช่นเงินถุงแดงในสมัยรัชกาลที่ ๓, ๔ และ ๕ ต่อมาเมื่อนำเงินถุงแดงออกไปบ้านใดเมือง รัชกาลที่ ๕ ก็ทรงเริ่มตนเก็บสะสมขึ้นใหม่ตามเจตนารมณเดิม และเมื่อเริ่มนำธนบัตรออกใช้ก็ทำให้อ"ทุนสำรองเดิม" มีบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้นโดยใช้หนุนหลังธนบัตร ต่อมาเมื่อการค้าขายเจริญก้าวหน้ามีการติดต่อระหว่างประเทศมากขึ้นก็ทรงเพิ่มปริมาณ "ทุนสำรองเดิม" มากยิ่งขึ้นเพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสยามและเงินตราต่างประเทศให้มีเสถียรภาพเป็นที่ยอมรับในสายตาวาโลก ด้วยเหตุที่ "ทุนสำรองเดิม" นี้ก่อตั้งขึ้นโดยใช้พระราชทรัพย์ของพระมหากษัตริย์ และแยกเก็บรักษาไว้ในคลังหลวงมาโดยตลอด ต่อมาภายหลังเมื่อมีการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นจึงเรียก "ทุนสำรองเดิม"; น้อย่างเป็นทางการว่า "ทุนสำรองเงินตรา"; โดยมีฝ่ายออกบัตรทำหน้าที่ดูแลรักษาทุนสำรองและสืบสานเจตนารมณเดิมของบูรพกษัตริย์ต่อไป

๒. **ทุนสำรองฝ่ายการธนาคาร** เป็นทุนสำรองกองที่ ๒

ที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งขึ้นใหม่พร้อมธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อทำหน้าที่รองรับงานของธนาคารกลางโดยเฉพาะ จึงมีให้นำมาปะปนกับ "ทุนสำรองเดิม";

ภาพแสดงว่า “ทุนสำรองฝ่ายออกบัตร”
มีมาก่อนการก่อตั้ง “ธนาคารแห่งประเทศไทย”

ภาพแสดงว่า “ทุนสำรองฝ่ายออกบัตร” มีมาก่อนการก่อตั้ง “ธนาคารแห่งประเทศไทย”

ทุนสำรองเดิมนั้นมีหลักการ เจตนารมณ์ การก่อตั้ง ความเป็นมา การเก็บรักษา

ตลอดจนมีกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติตามหลักโบราณราชประเพณีของพระมหากษัตริย์ที่ยาวนาน และเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย

กฎหมายก็ยังรักษาหลักการและเจตนารมณ์เดิมอย่างเคร่งครัดโดยแยกทุนสำรองนี้ไว้มิให้ปะปนกับทรัพย์สินอื่นและจำกัดธนาคารแห่งประเทศไทยให้มีสถานะเพียงผู้ดูแลรักษาเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ทุนสำรองเดิมนี้มีความมั่นคงปลอดภัยเป็นสำคัญ ในขณะที่ทุนสำรองฝ่ายการธนาคารมุ่งหมายเพื่องานธนาคารกลางเพียงอย่างเดียว

ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีอำนาจบริหารจัดการได้เต็มที่

การก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นนี้ หากรัฐบาลมิได้รับแรงดำเนินการจัดตั้งให้เสร็จทันการ

นโยบายการเงินและการเครดิตของไทยก็อาจต้องเป็นไปตามนโยบายของชนต่างชาติ ซึ่งย่อมจะต้องมีผลร้ายแรงอย่างแน่นอน สำหรับการดำเนินงานเริ่มแรกนั้น

พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยพระองค์แรก

และถึงแม้จะดำเนินการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อรักษาอิสรภาพทางการเงินของประเทศให้แล้วคลาดปลอดภัยได้ในด้านหนึ่งแล้ว

Thomas De La Rue เป็นอันดับอยู่ติด

เนื่องจากประเทศอังกฤษเป็นคู่สงครามกับญี่ปุ่น และเมื่อจำนวนธนบัตรเริ่มขาดแคลนเพราะประชาชนและกองทหารญี่ปุ่นมีความต้องการใช้ธนบัตรเพิ่มสูงขึ้น รัฐบาลจึงขอให้ทางการญี่ปุ่นช่วยจัดพิมพ์โดยมอบให้ บริษัท Mitsui Bussan Kaisha เป็นตัวแทนดำเนินการติดต่อกับโรงพิมพ์ธนบัตรของรัฐบาลญี่ปุ่นให้เป็นผู้จัดพิมพ์ เรียกว่า “ธนบัตรแบบ ๕”

ในช่วงนี้การจัดพิมพ์ข้อความในธนบัตรจำเป็นต้องแก้ไขอย่างกะทันหัน โดยจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยที่สะกดตัวอักษรแบบใหม่แตกต่างไปจากรากศัพท์ภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่น **รัฐบาลไทย** ธนบัตรเป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

ทางญี่ปุ่นแจ้งให้ทางนายกรัฐมนตรีทราบว่า ภาษาไทยเรียนยากเพราะมีพยัญชนะและสระมากมายเหลือเกิน จึงเห็นว่าควรใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาราชการแทน นายกรัฐมนตรีได้หาทางออกโดยการตอบเลี่ยงไปว่า ไทยเรามีหนังสือเป็น ๒ ชุด ชุดหนึ่งใช้ในราชการ ซึ่งเรียนยากหน่อย

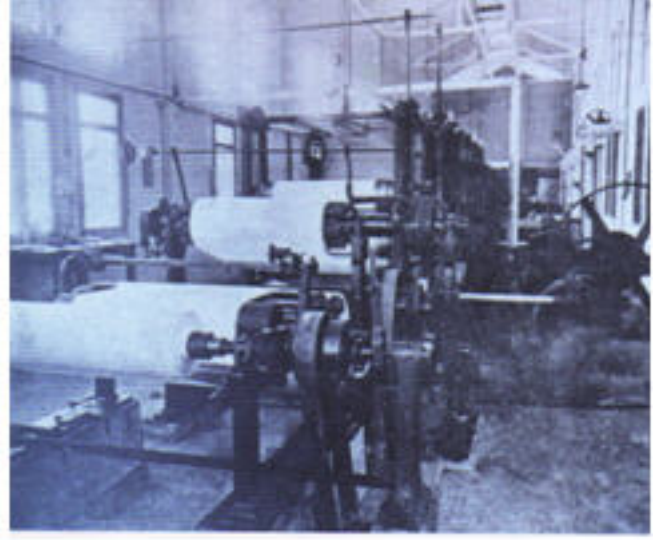
(บน) ตัวอย่าง **ธนบัตรแบบ ๕ รุ่น ๑**
ประกาศออกใช้ ๑๐ กรกฎาคม ๒๔๘๕

(ขวา) ตัวอย่าง **ธนบัตรแบบ ๕ รุ่น ๑**
ประกาศออกใช้ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๘๖
เปลี่ยนจาก “**รัฐบาลไทย**” เป็น “**รัฐบาลไทย**”

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องรีบแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในเรื่องนี้เป็นการด่วน โดยประกาศใช้เป็นการชั่วคราว เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ให้คงใช้สระ ๕ ตัว และคงใช้พยัญชนะ ๑๓ ตัว อย่างไรก็ตาม มีการใช้อยู่เพียงสองปีเศษ ก็ยกเลิกกลับไปใช้การเขียนภาษาไทยอย่างเดิม

การแก้ปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง ในยามที่สงครามทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับจนสถานการณ์ไม่เป็นที่น่าไว้วางใจนั้น รัฐบาลเห็นว่า หากประเทศญี่ปุ่นซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้จัดพิมพ์ธนบัตรให้รัฐบาลไทยไม่สามารถขนส่งธนบัตรเข้ามาภายในประเทศได้ ก็จะทำให้ประเทศไทยขาดแคลนธนบัตรออกใช้ และจะต้องตกอยู่ในฐานะที่ลำบากเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจพิมพ์ธนบัตรขึ้นเอง โดยใช้วัสดุดิบที่พึ่งหาได้ในประเทศ และให้ กรมแผนที่ทหารบก กรมอุทกศาสตร์ กรมทางหลวง กรมรถไฟ และโรงพิมพ์เอกชนบางแห่งเป็นผู้พิมพ์ และถึงแม้การพิมพ์จะมีคุณภาพต่ำและมีการปลอมแปลงมาก

(ซ้าย) โรงงานกระดาษไทย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอีกแห่งที่ใช้ผลิตกระดาษสำหรับพิมพ์ธนบัตร
(ขวา) เครื่องจักรทำกระดาษภายในโรงงาน